

Webinar: Uključivanje korisnika i njihovih porodica u istraživanje i terapijski proces u oblasti mentalnog zdravlja

19. april 2021. g.
15 – 17 h

Uključivanje korisnika usluga mentalnog zdravlja prepoznato je kao “dobra stvar”, međutim, često ostaje nejasno šta to zapravo znači i kako se ono može primijeniti u praksi, naročito u jugoistočnoj Evropi (JIE). Ovakvo uključivanje može se odnositi na različite aspekte tretmana, uključivanja u zagovaranje/legislative u okviru zajednice i u istraživačke projekte iz oblasti mentalnog zdravlja. U JIE, svaki od ova tri segmenta je i dalje u povoju, jer je njihov razvoj započeo 2000-ih godina. Nedavno je postignut značajan napredak u pogledu uključivanja korisnika u istraživanja, što je prethodno bilo veoma zanemareno područje. Projekat IMPULSE (2018-2021), finansiran od strane Evropske komisije, ima za cilj unapređenje brige/tretmana osoba sa psihotičnim poremećajima (<http://impulse.qmul.ac.uk/>). U okviru IMPULSE-a, pet država u JIE uspješno je ustanovilo savjetodavne odbore osoba-eksperta po iskustvu (tzv. LEAP-ovi). LEAP-ovi su uključili osobe sa psihotičnim poremećajima, koje su, s vremenom, razvile veoma jedinstvenu ekspertizu u pogledu savjetovanja istraživača u oblasti mentalnog zdravlja o svim aspektima istraživačkog procesa. Njihov doprinos poboljšao je kvalitet istraživanja i potpomogao tumačenje (interpretaciju) i širenje (diseminaciju) rezultata istraživanja.

Ovaj događaj okupio je korisnike usluga, njegovatelje/staratelje, eksperte i istraživače koji su podijelili svoj rad i raspravljali o uključivanju korisnika usluga u proces liječenja (tretmana) i istraživanja u oblasti mentalnog zdravlja.

Video-snimak webinara dostupan je ovdje: <https://youtu.be/M04Lm9pYi3o>

Sažetak glavnih poruka sa webinara

Glavne teme o kojima se diskutovalo:

- Destigmatizacija osoba sa mentalnim poremećajima
- Uključivanje korisnika usluga u istraživanja i proces liječenja/tretmana u oblasti mentalnog zdravlja.

Ciljevi učenja:

- Pregled različitih načina uključivanja korisnika usluga
- Zajedničko stvaranje usluga u području mentalnog zdravlja, zagovaranje i savjetovanje istraživača
- Uloga organizacija vođenih od strane korisnika

Prvi panelista: Profesor Norman Sartorius (Udruženje za unapređenje programa iz područja mentalnog zdravlja, Švajcarska)

Tema: Borba protiv stigme, 2021

Tekst koji slijedi preuzet je iz sažetka o sličnom predavanju o stigmi, a koji je napisao i prezentovao profesor Sartoriusa tokom Svjetskog kongresa socijalne psihijatrije održanog 2019. godine.

(Izvor: Sartorius N (2020) Fighting Stigma 2020: Synopsis of the Presentation of the Yves Pelicier Prize Lecture at the World Congress of Social Psychiatry, Bucharest, October 2019. World Social Psychiatry, Vol. 2, Issue 3, September-December 2020.)

Stigma je i dalje vezana uz mentalno zdravlje i sve ono što je povezano s njim. Dobre vijesti su da nakon programa *WPA Global Open the Doors* usmjerenog ka suzbijanju stigme, posljednjih godina postoji razvoj nacionalnih i regionalnih programa s ciljem smanjenja stigme u više zemalja. Iskustvo stečeno tokom ovih programa dovelo je do izmjene paradigmi o načinima pristupa borbi protiv stigme. Napredak je od velike važnosti jer postoji vjerovatnoća da stigmatizacija mentalnih poremećaja može postati čak mnogo pogubnija u budućnosti, iz više razoga.

Ukratko, nove anti-stigma paradigme predlažu da se ovakvi programi usmjere na dobro definisane grupe ljudi i da im prethodi istraživanje njihovih stavova i situacija u kojima će se susresti s osobama s mentalnim poremećajima. Rad na suzbijanju stigme ne bi se trebao provoditi kampanjama, već bi trebao da postane rutinski dio programa zdravstvenih usluga, planiran, trajan i finansiran poput bilo koje druge značajne funkcije date službe. U programima protiv stigme, naponi koji se ulažu u povećanje pismenosti u vezi sa mentalnim zdravljem trebali bi uključivati usvajanje praktičnih vještina koje ljudima omogućavaju razumijevanje i rad s osobama sa mentalnim poremećajima. Cilj programa protiv stigme trebao bi biti promjena ponašanja osoba sa ovim poremećajima, a ne samo izjava o promijenjenim stavovima. Procjena uspješnosti programa protiv stigme treba se ogledati u poboljšanju zakona koji se tiču mentalnih poremećaja, stope zaposlenosti osoba s mentalnim bolestima, prihvatanja u zajednici, stanovanja i mogućnosti učešća u životu zajednice. Krajnji cilj programa protiv stigme ne bi trebao biti da zajednice tolerišu osobe sa mentalnim poremećajima, već da ih uključuju u razne aktivnosti i postupaju s njima kao s bilo kojim drugim članom zajednice.

Stigma je zasad glavna prepreka razvoju službi za mentalno zdravlje i poboljšanju sudbine ljudi koji pate od mentalnih bolesti. Važno je boriti se protiv nje i koristiti sva moguća sredstva kako bi se spriječile ili smanjile njene posljedice.

Drugi I treći panelista: Tihana Majstorović (NVO Menssana, Bosna i Hercegovina) i Dženana Nikšić (član LEAP-a, Bosna i Hercegovina)

Tema: Terminologija u vezi sa uključivanjem korisnika usluga i njihova uloga u istraživanju i pružanju usluga

Oblici uključivanja korisnika usluga:

- Direktna pomoć/podrška za druge korisnike
- Učešće u procesima iz domena legislative, a u vezi sa problemima mentalnog zdravlja
- Ekspertiza u istraživačkim projektima vezanim za mentalno zdravlje

Organizacije vođene od strane korisnika osnivaju i vode ih korisnici usluga. Ciljevi ovih organizacija, vezani za korisnike službi za mentalno zdravlje, podrazumijevaju to da oni preuzimaju aktivnije uloge u stvaranju odgovarajućih usluga/službi za druge, da postanu dio lokalne zajednice, uz smanjenje broja hospitalizacija i veću uključenost u stvarni život svojih zajednica.

Kroz uključivanje korisnika usluga, oni imaju mogućnost da pomognu drugima, razviju nove uloge i izgrade kvalitetne veze sa drugim korisnicima. Uključivanje korisnika u istraživanja i proces pružanja tretmana pomaže profesionalcima da zauzmu potpuno novu perspektivu, odnosno pogled na vlastiti rad, a čak im omogućava i da svoj rad "zadrže u dodiru sa stvarnošću".

Način da organizacije vođene od strane korisnika budu održive je da budu prepoznatljive, pogotovo u vladinom sektoru.

Tokom prezentacije, prikazan je video-snimak aktivnosti MENNSANA-e. Možete ga pronaći na sljedećem linku: https://youtu.be/F1c_VSRfjR8

Četvrta i peta panelistkinja: Mina Aleksić (NVO Prostor, Srbija) i Bosiljka Brdar (LEAP članica, Srbija)

Tema: Prezentacija Vodiča "Hajde da radimo zajedno" koji pokriva model uspješnog razvoja korisničkih organizacija.

Vodič je koristan alat za usmjeravanje razvoja novih korisničkih organizacija. Po rečima članice LEAP grupe, korisnici ga smatraju razumljivim i sveobuhvatnim a situacija u sistemu mentalnog zdravlja je realno predstavljena. Može da posluži korisnicima kao izvor korisnih informacija, ali i kao podstrek da aktivno učestvuju u poboljšanju samog sistema mentalnog zdravlja, kroz sopstvena iskustva i zapažanja tokom njihovog liječenja, dok kliničari i drugi stručnjaci zainteresovani za razvoj sličnih organizacija mogu saznati o uspješnim primerima u regionu. Da bi se ovaj proces uspješno odvijao, važno je definisati uloge profesionalaca i korisnika prilikom razvijanja korisničke organizacije.

Vodič je dostupan na engleskom, srpskom, albanskom, makedonskom, bosanskom i crnogorskom ovdje: <http://impulse.qmul.ac.uk/dissemination/lets-work-together-booklet/>

Tokom prezentacije predstavljen je video o stvaranju korisničkih organizacija u Srbiji. Može se naći na sljedećem linku: <https://youtu.be/3lzhm5q1IKQ>